

Załącznik
do Uchwały Nr XIV/97/19
Rady Miejskiej w Szydłowcu
z dnia 27 listopada 2019 roku

**Gminny Program Wspierania Rodziny w Gminie Szydłowiec
na lata 2020 – 2022**

Szydłowiec 2019

I. Wprowadzenie

Uregulowania prawne obowiązujące od 1 stycznia 2012 roku spowodowały konieczność wprowadzenia przez samorządy istotnej zmiany w podejściu do wsparcia rodziny w szczególności pracy z rodziną. Rodzina jako podstawowa komórka społeczna jest naturalnym środowiskiem wychowawczym zapewniającym prawidłowy rozwój wszystkich ich członków, zwłaszcza dzieci. To w rodzinie dziecko jest poddawane procesowi socjalizacji, podczas którego przekazywane są i wpajane normy, wartości i wzorce osobowe. Rodzina, jako pierwsze najważniejsze środowisko w życiu dziecka w sposób świadomy i nieświadomy kształtuje osobowość dziecka oraz przygotowuje je do pełnienia określonych ról społecznych. Prawidłowo funkcjonująca rodzina zapewnia bezpieczeństwo emocjonalne swoim członkom i przystosowuje dzieci do życia w społeczeństwie.

Ludzi żyjących w obecnym czasie charakteryzuje konsumpcyjny styl życia, pogoń za pieniądzem, ciągły brak czasu, negacja i skłonność do przemocy. Wszystkie te zjawiska przenoszone na grunt rodziny, mogą stanowić ogromne zagrożenie dla procesu wychowania dzieci i młodzieży. Dezorganizacja rodziny to stan, w którym członkowie rodziny nie wykonują swoich wzajemnych obowiązków. W rodzinie zdeorganizowanej gospodarstwo domowe ulega rozpadowi, postawy rodziców stają się antagonistyczne, zanikają jej funkcje socjalizacyjne, a przede wszystkim wychowawcze. Nieprawidłowe funkcjonowanie rodziny, błędne lub złe wypełnianie ról społecznych, powoduje jej destrukcję. Następuje przekazanie złych wzorców, z którymi identyfikują i utożsamiają się dzieci. Rodzina z problemami opiekuńczo-wychowawczymi nie spełnia swoich podstawowych zadań, a problemy te mogą wynikać z niedojrzałości życiowej rodziców, która powoduje zaburzenia w pełnieniu ról rodzicielskich, małżeńskich i zawodowych, wyuczonej bezradności życiowej, niezaradności w prowadzeniu gospodarstwa domowego, zaburzonej struktury rodziny (rodzina niepełna), słabości charakteru i ulegania niekorzystnym wpływom otoczenia, uzależnienia od środków psychoaktywnych, przemocy domowej, chorób psychicznych i somatycznych. W sytuacjach kryzysowych, gdy rodzina nie radzi sobie z problemami, w szczególności gdy sytuacja taka powoduje zagrożenie zdrowia lub życia dzieci, niezbędna jest interwencja odpowiednich służb. Dlatego obowiązkiem gminy jest dbanie o dobro swoich mieszkańców, a co za tym idzie wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Zgodnie z art. 176 pkt. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych gminy należy m. in. opracowanie i realizacja trzyletniego gminnego programu wspierania rodziny.

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2020-2022 dla Gminy Szydłowiec zwany dalej „Programem”, stanowi kontynuację wybranych celów i zadań wskazanych do realizacji w programach na lata 2013-2016 (przyjętego uchwałą Nr 188/XXIX/13 Rady Miejskiej w Szydłowcu w dniu 27 czerwca 2013 roku) oraz 2017 – 2019 (przyjętego uchwałą Nr 177/XXVII/16 Rady Miejskiej w Szydłowcu w dnia 16 grudnia 2016 roku). Zasadnym jest również poszerzenie go o nowe zadania wynikające z przepisów prawa, jak również zadania wynikające ze specyficznych potrzeb naszej gminy.

Podobnie jak poprzednio Program, reguluje problematykę wspierania rodziny, a zwłaszcza wobec rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych.

Należy podkreślić, iż jednym z warunków efektywności Programu jest stała i ścisła współpraca m.in. ze środowiskiem lokalnym, sądami i ich organami pomocniczymi, Policją, instytucjami w tym oświatowymi, podmiotami leczniczymi, kościołami i związkami wyznaniowymi oraz organizacjami społecznymi. Wspieranie rodziny to ogół działań osób, instytucji, organizacji i służb skierowanych do rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, jak również zespół planowych działań mających na celu przywrócenie rodzinie zdolności do wypełniania ich funkcji. Instytucje i służby są zobligowane do wspierania rodziny i podjęcia stosownych działań. Łączenie kompetencji różnych instytucji podnosi skuteczność udzielanej pomocy i umożliwia szybką reakcję na zaistniały problem.

Ponadto kluczową rolę odgrywa podnoszenie kompetencji zawodowych osób realizujących Program. Współpraca podmiotów i wzrost standardów pracy przyczyniają się do skutecznego wspierania rodzin przeżywających trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, którego efektem powinna być poprawa ich funkcjonowania i społecznego postrzegania, jak również udoskonalenie metod i technik świadczonego wsparcia. Szczególne znaczenie w tej kwestii odgrywa praca z rodziną, prowadzona przez zatrudnionych w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Szydłowcu asystentów rodziny, których zakres kompetencji określa ustawa o wspieraniu i systemie pieczy zastępczej, jak i pracowników socjalnych. Dodać należy, że Ośrodek ustanawia asystenta rodziny nie tylko w przypadku postanowienia Sądu, ale też w przypadku wyrażenia zgody przez daną rodzinę, gdy z przeprowadzonego przez pracownika socjalnego wywiadu środowiskowego wynika, iż przyznanie rodzinie tej formy wsparcia jest zasadne. W przypadku zaistnienia wskazanych okoliczności asystent rodziny, we współpracy z pracownikiem socjalnym oraz przy aktywnym udziale rodziny, sporządza plan pracy i podejmuje kompleksowe działania. Praca z rodziną to podejmowanie działań w szczególności w formie: konsultacji i poradnictwa specjalistycznego, terapii i mediacji, usług dla rodzin z dziećmi (w tym usług opiekuńczych i specjalistycznych) czy pomocy prawnej, zwłaszcza w zakresie prawa rodzinnego. Prowadzona praca z rodziną ma na celu zapobieganie umieszczeniu w pieczy zastępczej dzieci z rodzin przeżywających trudności w pełnieniu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, zaś w przypadku zaistniałej już sytuacji – powrót dzieci do środowiska naturalnego.

Problemy występujące w rodzinie często są złożone i wymagają interdyscyplinarnych rozwiązań, a rodzina jako naturalne środowisko rozwoju dziecka, przeżywając trudności opiekuńczo - wychowawcze, wymaga wsparcia dla dobra nie tylko dzieci, ale też wszystkich jej członków. Rosnące zagrożenia wywierają potrzebę tworzenia Programu oraz wspierania rodziny. W związku z powyższym podstawowym założeniem Programu jest utworzenie spójnego systemu wsparcia rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych, w celu przywrócenia im zdolności do wypełniania tych funkcji, poprzez pracę z rodziną oraz zapewnienie pomocy w opiece i wychowaniu dzieci, ponieważ rodzina to „podstawowe środowisko życia i wychowania dziecka”. Jednym z elementów tego systemu było wprowadzenie w 2017 roku zarządzeniem dyrektora procedury postępowania na rzecz rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych przez asystenta rodziny i pracownika socjalnego. Procedura ta określa zasady działań podejmowanych na rzecz rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczej, w tym:

- rodzin, których dzieci przebywają obecnie w pieczy zastępczej, natomiast istnieje szansa ich powrotu do rodziny biologicznej,
- rodzin zagrożonych umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej,
- rodzin u których występują okresowe trudności w realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczych,
- kobiet w ciąży i ich rodzin, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej, kobiet w sytuacji niepowodzeń położniczych,
- rodzin dzieci, u których zdiagnozowano „ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą ich życiu, która powstała w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu”,
- objętych wsparciem asystenta rodziny i pracownika socjalnego, w tym zasady nadzoru i kontroli pracy asystentów rodziny i pracowników socjalnych w zakresie wspierania rodziny w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Szydłowcu.

Realizowane w ramach niniejszego Programu zadania koncentrować będą się na zasadach pomocniczości o charakterze profilaktycznym i aktywizującym m. in. na podtrzymywaniu i utrwalaniu samodzielności rodzin ze szczególnym uwzględnieniem pracy asystenta rodziny oraz zwiększenie roli działań profilaktycznych, osłonowych oraz aktywnych form pomocy zarówno dziecku, jak i jego rodzinie.

Zadania przyjęte do realizacji w ramach niniejszego Programu są spójne z kierunkami działań przyjętymi w szczególności w aktach prawnych i dokumentach strategicznych.

II. Regulacje prawne

Zadania dotyczące wspierania rodziny opisane są przede wszystkim w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 roku (Dz. U. 2019 r. poz. 1111 ze zm.). Zgodnie z art. 176 pkt 1, ww. ustawy do zadań własnych gminy należy:

- 1) opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny,
- 2) tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny,
- 3) tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego, oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez:
 - a) zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa,
 - b) organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających,
 - c) prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci;
- 4) finansowanie:
 - a) podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny,
 - b) kosztów związanych z udzielaniem pomocy ponoszonych przez rodziny wspierające;
- 5) współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym,
- 6) sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie,

7) prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy.

Zgodnie z art. 179 ust. 2 cytowanej ustawy gminne programy wspierania rodziny uchwalane są przez radę gminy.

Działania dotyczące wsparcia rodziny regulowane są także w innych obowiązujących aktach prawnych, w tym:

- 1) Konwencja o Prawach dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r.
- 2) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej.
- 3) Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.
- 4) Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.
- 5) Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.
- 6) Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi.
- 7) Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.
- 8) Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.
- 9) Ustawa z dnia 4 listopada 2016 r. o wspieraniu kobiet w ciąży i rodzin: „Za życiem”.
- 10) Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowaniu dzieci.
- 11) Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.
- 12) Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych.
- 13) Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu „Dobry Start”.

Ponadto Gminny Program Wspierania Rodziny pozostaje w zgodności z:

- 1) Uchwałą Nr XLVI/315/18 Rady Miejskiej w Szydłowcu z dnia 14 czerwca 2018 r. w sprawie regulaminu udzielania pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów zamieszkałych na terenie Gminy Szydłowiec, zmieniona uchwałą Nr X/72/19 Rady Miejskiej w Szydłowcu z dnia 17 lipca 2019 r.
- 2) Uchwałą Nr II/6/2018 Rady Miejskiej w Szydłowcu z dnia 28 listopada 2018 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2019.
- 3) Uchwałą Nr 23/VI/15 Rady Miejskiej w Szydłowcu z dnia 27 lutego 2015 r. w sprawie ustanowienia jednorazowej zapomogi finansowej z tytułu urodzenia się dziecka,
- 4) Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta i Gminy Szydłowiec,
- 5) Uchwałą Nr 140 Rady Ministrów z dnia 15 października 2018 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019 – 2023.
- 6) Uchwałą Nr III/19/18 Rady Miejskiej w Szydłowcu z dnia 12 grudnia 2018 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego programu osłonowego w zakresie dożywiania „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023.
- 7) Uchwałą Nr III/20/18 Rady Miejskiej w Szydłowcu z dnia 12 grudnia 2018 r. w sprawie podwyższająca kryterium dochodowe uprawniające do korzystania z pomocy w zakresie dożywiania dla osób objętych wieloletnim rządowym programem Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019-2023 zmienioną uchwałą Nr VIII/57/19 Rady Miejskiej w Szydłowcu z dnia 5 czerwca 2019 r.

- 8) Uchwałą Nr III/21/18 Rady Miejskiej w Szydłowcu z dnia 12 grudnia 2018 r. w sprawie określenia zasad zwrotu wydatków w zakresie dożywiania w formie posiłku albo świadczenia rzeczowego w postaci produktów żywnościowych dla osób objętych wieloletnim rządowym programem „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019–2023.
- 9) Uchwałą Nr 80 Rady Ministrów z dnia 30 maja 2018 r. w sprawie ustanowienia rządowego programu „Dobry Start”.

III. Adresaci

Głównymi adresatami Gminnego Programu Wspierania Rodziny są:

- rodziny zamieszkujące Gminę Szydłowiec, a w szczególności przeżywające trudności w sferze opiekuńczej i wychowawczej,
- biologiczne rodziny, których dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej,
- kobiety w ciąży i ich rodziny, ze szczególnym uwzględnieniem kobiet w ciąży powikłanej, kobiet w sytuacji niepowodzeń położniczych,
- rodziny dzieci, u których zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą ich życiu, która powstała w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu,
- rodziny dotknięte problemem uzależnień oraz przemocy rodzinnej

IV. Diagnoza

Diagnozę opracowano w oparciu o dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szydłowcu, w szczególności Ocenę zasobów pomocy społecznej, sprawozdania resortowe MPiPS-03 za lata 2016, 2017 i 2018, a także pozyskane informacje od instytucji zobligowanych do wspierania rodziny.

Gmina Szydłowiec położona jest w południowej części województwa mazowieckiego, nieopodal granicy z województwem świętokrzyskim, pomiędzy Radomiem a Skarżyskiem-Kamienną, zaś całą gminę składającą się z miasta i 22 sołectw zamieszkuje ponad 18 tys. osób. Gmina graniczy z gminami: Chlewiska, Jastrząb, Mirów, Orońsko, Bliżyn, Skarżysko Kamienna, Wieniawa, Wolanów. Dla potrzeb Programu opracowano informację zawierającą m.in.: liczbę mieszkańców, liczbę zarejestrowanych bezrobotnych, liczbę młodzieży i dzieci, liczbę dzieci z terenu Gminy Szydłowiec umieszczonych w pieczy zastępczej, liczbę rodzin korzystających z: pomocy społecznej, dodatku mieszkaniowego, świadczeń rodzinnych, funduszu alimentacyjnego oraz stypendiów szkolnych. Informacja ta służy do analizy danych o rodzinach objętych wsparciem oraz określenia celów pracy z rodziną

Tabela nr 1

Wyszczególnienie	Lata		
	2016	2017	2018
Liczba mieszkańców gminy Szydłowiec	19097	18951	18802
Liczba dzieci zamieszkujących w gminie Szydłowiec w wieku 0-18	3604	3550	3507
Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie Szydłowiec	1865	1637	1551
Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej	862	775	705

w tym:	2151	1887	1669
– liczba osób w rodzinach			
– liczba rodzin z dziećmi	355	312	280
Liczba dzieci w rodzinach objętych specjalistycznymi usługami opiekuńczymi	5	4	4
Liczba rodzin korzystających ze świadczenia wychowawczego	1414	1511	1453
Liczba rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych	1739	1692	1633
Liczba rodzin korzystających z jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia dziecka	149	147	141
Liczba rodzin korzystających ze świadczenia „Za życiem”	0	2	2
Liczba rodzin korzystających z funduszu alimentacyjnego	93	90	68
Liczba dzieci korzystających ze stypendiów szkolnych i zasiłków	453	375	340
Liczba rodzin korzystających z dodatku mieszkaniowego	159	140	114
Liczba rodzin korzystających z ogólnopolskiej Karty Dużej Rodziny	40	23	32
Liczba rodzin korzystających ze świadczenia „Dobry Start”	0	0	1438
Liczba rodzin korzystających ze wsparcia asystenta rodziny	26	26	19
Liczba dzieci w rodzinach objętych asystenturą	46	45	28
Liczba dzieci/młodzieży z terenu Gminy Szydłowiec przebywających w pieczy zastępczej	17	14	13
Liczba asystentów rodziny	2	2	2

źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Powiatowy Urząd Pracy w Szydłowcu.

Z przedstawionej informacji wynika, że z pomocy społecznej w 2018 roku skorzystało 1669 osób, co stanowiło, że 8,87% wszystkich mieszkańców gminy żyje w rodzinach korzystających z pomocy społecznej, czyli znajdują się w sytuacji wyjątkowo trudnej nie tylko pod względem materialnym, ale także z uwagi na problemy związane z funkcjonowaniem w podstawowych rolach społecznych. W roku 2018, w stosunku do roku 2017 łączna liczba osób korzystających z pomocy i wsparcia zmniejszyła się o 218 osób. Natomiast liczba rodzin, którym przyznano świadczenie z pomocy społecznej zmniejszyła się w stosunku do roku poprzedniego o 54. Podobnie sytuacja wygląda porównując rok 2016 do roku 2017.

Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w ostatnich latach maleje. Zmniejszenie liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej spowodowane jest:

- zmianą dochodów klientów wpływającą na zmniejszenie wysokości świadczeń lub utratę praw do zasiłku z powodu przekroczenia kryterium dochodowego (np. wzrost najniższego wynagrodzenia, otrzymanie świadczeń rodzinnych i alimentacyjnych, dodatku mieszkaniowego, itp.),
- usamodzielnieniem klientów – odejście z systemu pomocy społecznej (np. otrzymanie świadczeń emerytalno-rentowych, podjęcie zatrudnienia itp.),
- świadczeniem z programu „Rodzina 500+”, mimo że nie jest doliczane do dochodu rodziny ograniczyło liczbę składanych wniosków o pomoc finansową.

Również analiza danych statystycznych Powiatowego Urzędu Pracy w Szydłowcu pozwala stwierdzić, że zjawisko bezrobocia systematycznie spada. Pomimo tego spadku

bezrobocie dalej pociąga za sobą wiele negatywnych skutków społecznych i psychologicznych dla osób nim dotkniętych. W rodzinie z problemem bezrobocia pojawiają się problemy finansowe, napięcie emocjonalne, frustracja, konflikty. Obniżeniu ulega poziom zaspokojenia potrzeb natury socjalno-bytowej, a w przypadku długotrwałego bezrobocia dotyczącego np. rodziców może dochodzić do degradacji socjalnej i psychospołecznej całej grupy. W konsekwencji bezrobocia, w rodzinach nim doświadczonych, dochodzi do zaburzeń realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Trudno bowiem o stworzenie poczucia bezpieczeństwa materialnego, spokoju i planowania przyszłości. Obniżeniu ulega poziom zaspokojenia potrzeb dzieci, zarówno podstawowych, jak i rozwojowych w tym np.: edukacyjnych. Niezależnie od przyczyn bezrobocia rodziców troska o dobro dzieci wychowujących się w rodzinach z bezrobociem jest bardzo istotna i należy ją wpisać tak w politykę społeczną gminy, jak i w działalność instytucji oświatowych i kulturalnych.

Analizując inne dane zauważyć można, że najliczniej reprezentowaną grupą były środowiska korzystające ze świadczeń rodzinnych, świadczeń na podstawie ustawy o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci, czyli programu „Rodzina 500+” oraz świadczenia „Dobry Start”.

Tabela nr 2. Główne powody do korzystania przez rodziny ze świadczeń pomocy społecznej.

Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin		
	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018
ubóstwo	650	574	483
bezrobocie	512	463	391
niepełnosprawność	331	316	304
długotrwała lub ciężka choroba	283	277	277
alkoholizm	48	51	56
bezzradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	114	110	104

źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Szydłowcu.

Najczęstszym powodem korzystania przez rodziny ze świadczeń pomocy społecznej są ubóstwo i bezrobocie, pomimo jego spadku (*na koniec 2017 roku bezrobocie w powiecie wynosiło 25,82 %, a na koniec 2018 roku - 23,20% - źródło: PUP w Szydłowcu*). Niezależnie od istnienia systemu świadczeń wychowawczych, dochód jakim dysponują rodziny, w przypadku ubiegania się o przyznanie zasiłków socjalnych jest pomniejszany o w/w świadczenia. Dlatego też przyczyna, jaką jest ubóstwo stanowi dla wielu rodzin główny powód korzystania z pomocy społecznej

Na podstawie ww. przedstawionych danych obserwuje się wzrost liczby rodzin ujawniających trudności opiekuńczo-wychowawcze. W opinii asystentów rodziny najczęściej niezradność rodziny w opiece i wychowaniu dzieci łączy się z innymi dysfunkcjami takimi jak: uzależnienia, przemoc, problemy w pełnieniu ról rodzicielskich, małżeńskich, zawodowych. Dysfunkcje te wyrażają się głównie niedojrzałością emocjonalną, problemami we współżyciu z innymi ludźmi, niezradnością w prowadzeniu gospodarstwa domowego, problemami opiekuńczo-wychowawczymi. Pod opieką Miejskiego Ośrodka Pomocy

Spółecznej w Szydłowcu aktualnie znajduje się 705 rodzin, z czego 104 to rodziny z problemami opiekuńczo – wychowawczymi, co stanowi 14,75%.

Wśród problemów społecznych, z którymi borykają się współczesne rodziny wymienia się alkoholizm, narkomania oraz przemoc rodzinną. Analiza danych zawartych w diagnozie problemów społecznych ujawnia, iż spożycie alkoholu na terenie gminy Szydłowiec ma tendencje wzrostowe.

Kolejna diagnoza przedstawia strukturę rodzin korzystających z pomocy Ośrodka. Można przyjąć, że trudna sytuacja życiowa rodziny wiąże się bardzo często z samotnym rodzicielstwem, które generuje wiele problemów związanych z funkcjonowaniem rodziny. Narodziny kolejnego dziecka w rodzinie także mogą wpływać destabilizująco na jej sytuację, zwłaszcza materialną.

Tabela nr 3. Struktura rodzin z dziećmi objętych pomocą Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szydłowcu.

Rodziny	Liczba rodzin		
	2016	2017	2018
z dziećmi do 6 r. ż.	218	180	163
z dziećmi do 18 r. ż.	336	319	271
wielodzietne	62	53	40
niepełne	85	85	79

źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Szydłowcu

Tabela nr 4. Rodziny objęte pomocą Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szydłowcu z podziałem na liczbę dzieci w rodzinie.

Liczba dzieci w rodzinie	Liczba rodzin		
	2016	2017	2018
1 dziecko	179	162	145
2 dzieci	164	148	145
3 dzieci	68	63	48
4 dzieci	21	17	16
5 dzieci	5	3	2
6 dzieci	1	2	1
7 dzieci i więcej	2	2	2

źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Szydłowcu.

Kwestia dziecka w polityce społecznej traktowana jest w sposób szczególny. Działalność na rzecz dzieci skupia się przede wszystkim na ochronie ich praw i wyrównywaniu szans życiowych poprzez ułatwienie dostępu między innymi do oświaty, wypoczynku oraz ochrony w obliczu różnych zagrożeń życiowych. Z danych w poniższych tabelach wynika, iż na terenie Gminy Szydłowiec funkcjonują 2 żłobki, dzieci mogą również uczęszczać do 6 przedszkoli (w tym 4 przedszkoli niepublicznych) i 13 oddziałów przedszkolnych (w tym 1 oddziału przedszkolnego niepublicznego). W Gminie Szydłowiec ponadto mamy 5 publicznych szkół podstawowych oraz 1 szkołę podstawową niepubliczną.

Tabela nr 5. Zasoby edukacyjne Gminy Szydłowiec w roku szkolnym 2018/2019

Wyszczególnienie	Zasoby edukacyjne Gminy Szydłowiec w roku szkolnym 2018/2019					
	Żłobki		Przedszkola		Szkoły podstawowe (bez oddziałów przedszkolnych)	
	publiczne	niepubliczne	publiczne	niepubliczne	publiczne	niepubliczne
Liczba placówek na terenie Gminy	2	0	2	4	5	1
Liczba dzieci	42	0	258	149	1561	29

źródło: Zespół Edukacji i Finansów Oświaty w Szydłowcu, stan na dzień 30.06.2019 r.

Tabela nr 6. Struktura przedszkoli i oddziałów przedszkolnych w Gminie Szydłowiec w roku szkolnym 2018/2019

Wyszczególnieni	Oddziały przedszkolne	
	publiczne	niepubliczne
Liczba oddziałów przedszkolnych	13	1
Liczba dzieci	252	4

źródło: Zespół Edukacji i Finansów Oświaty w Szydłowcu, stan na dzień 30.06.2019 r.

Istotnym elementem wspierania rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej jest prowadzenie przez placówki oświatowe świetlic, które zapewniają zajęcia opiekuńcze dla dzieci w czasie wolnym od zajęć dydaktycznych, różnorodne zajęcia sportowe, pozalekcyjne.

Tabela nr 7. Działalność świetlic szkolnych z uwzględnieniem liczby uczniów szkół podstawowych w Gminie Szydłowiec korzystających z zajęć świetlicowych w roku szkolnym 2018/2019

Liczba uczniów w świetlicy szkolnej	Nazwa szkoły			
	Publiczna Szkoła Podstawowa nr 1 z Oddziałami Integracyjnymi im. Jana III Sobieskiego w Szydłowcu	Publiczna Szkoła Podstawowa nr 2 im. Jana Pawła II w Szydłowcu	Publiczna Szkoła Podstawowa im. Biskupa Jana Chrapka w Majdowie	Publiczna Szkoła Podstawowa im. gen. Stefana Roweckiego „Grotą” w Wysokiej
Liczba uczniów w świetlicy szkolnej	220	292	17	50

źródło: Zespół Edukacji i Finansów Oświaty w Szydłowcu, stan na dzień 30.06.2019 r.

Kwestią priorytetową w placówkach oświatowych jest zapewnienie dzieciom i młodzieży pełnowartościowych posiłków w szkolnych stołówkach.

Tabele nr 8 i 9 przedstawiają dane zadania realizowanego na koniec 2018 roku (roku szkolnego 2018/2019) przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Szydłowcu w postaci dożywiania dzieci w ramach rządowego programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” oraz udzielania pomocy materialnej o charakterze socjalnym dla uczniów zamieszkałych na terenie Gminy Szydłowiec.

Tabela nr 8. Liczba dzieci objętych dożywianiem w przedszkolach w ramach rządowego programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” w roku szkolnym 2018/2019 (stan na 31.12.2018 r.).

	Nazwa przedszkola		
	Przedszkole Nr 1 ul. Wschodnia	Przedszkole Nr 2 ul. Staszica	Niepubliczne Przedszkole
Liczba dzieci	6	11	11

źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Szydłowcu

Tabela nr 9. Liczba uczniów szkół podstawowych w Gminie Szydłowiec objętych dożywianiem w ramach rządowego programu „Pomoc państwa w zakresie dożywiania” w roku szkolnym 2018/2019 (stan na 31.12.2018 r.).

Nazwa Szkoły	PSP Nr 1 w Szydłowcu	PSP Nr 2 w Szydłowcu	PSP w Majdowie	PSP w Sadku	PSP w Wysokiej
Liczba dzieci	69	98	28	15	30

źródło: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Szydłowcu.

Grupą wsparcia wyszczególnioną w informacji są dzieci korzystające ze stypendiów szkolnych i zasiłków szkolnych, Pomoc materialna jest udzielana uczniom w celu zmniejszenia różnic w dostępie do edukacji, umożliwienia pokonywania barier dostępu do edukacji wynikających z trudnej sytuacji materialnej ucznia. Miesięczna wysokość dochodu na osobę w rodzinie ucznia uprawniająca do ubiegania się o stypendium szkolne nie może być większa niż kwota, o której mowa w art.8 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej tj. 528,00 zł. Wypłata stypendiów szkolnych dokonywana jest w czterech transzach: kwiecień, czerwiec, listopad, grudzień. Wysokość pomocy jest uzależniona od zakwalifikowania ucznia do jednej z trzech grup dochodowych:

- 1) dochód miesięczny (netto) na osobę w rodzinie ucznia nie przekracza 40% kryterium dochodowego - wysokość stypendium wynosi 194 zł miesięcznie,
- 2) dochód miesięczny (netto) na osobę w rodzinie ucznia wynosi powyżej 40% do 70% kryterium dochodowego – wysokość stypendium wynosi 148,50 zł miesięcznie,
- 3) dochód miesięczny (netto) na osobę w rodzinie ucznia wynosi powyżej 70% do 100% kryterium dochodowego – wysokość stypendium wynosi 105 zł miesięcznie.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Szydłowcu prowadzi również pracę z rodzinami dysfunkcyjnymi, w których występuje przemoc oraz różnego typu uzależnienia. Rodziny dotknięte przemocą kierowane są do Zespołu Interdyscyplinarnego oraz grup roboczych. Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego obrazuje poniższa tabelka:

Tabela nr 10. Ilość rozpatrzonych Niebieskich Kart.

Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018
25	29	15

źródło: Zespołu Interdyscyplinarnego

Karty najczęściej zakładane były przez Powiatową Komendę Policji w Szydłowcu i Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej .

Do zadań Zespołu Interdyscyplinarnego należy w szczególności:

- integrowanie i koordynowanie działań przedstawicieli różnych podmiotów oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie,
- diagnozowanie problemu przemocy w rodzinie,
- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie mających na celu przeciwdziałanie temu zjawisku,
- inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą w rodzinie,
- rozpowszechnianie informacji o instytucjach i możliwościach udzielania pomocy w środowisku lokalnym,
- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie.

Głównym narzędziem pracy zespołu jest „Niebieska Karta” sporządzana na podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 roku w sprawie procedury "Niebieskie Karty" oraz wzorów formularzy "Niebieska Karta". Procedura „Niebieskie Karty” może być wszczęta bez zgody osób zaangażowanych w sytuację przemocy, w tym bez zgody osoby pokrzywdzonej. Jej celem jest zatrzymanie przemocy w rodzinie i uruchomienie zmiany zachowań pod kątem zapewnienia bezpieczeństwa i przywrócenia godności osobom słabszym, narażonym na skrzywdzenie.

Zespół Interdyscyplinarny na rzecz pomocy konkretnej rodzinie ma możliwość tworzenia grup roboczych. W takiej sytuacji „Niebieska Karta” przekazywana jest grupie roboczej, która składa się z przedstawicieli służb i specjalistów współpracujących z rodziną. W jej skład zazwyczaj wchodzi pracownik socjalny, dzielnicowy, jeżeli w rodzinie są dzieci w wieku szkolnym - pedagog szkolny, jeśli dziecko jest w przedszkolu - wychowawca przedszkolny, a także psycholog lub terapeuta pracujący z osobami doświadczającymi przemocy lub stosującymi przemoc, jeśli zachodzi potrzeba – pracownik ochrony zdrowia, kurator sądowy, asystent rodziny lub inny specjalista. Przedstawiciele grupy roboczej spotykają się zarówno z osobami doświadczającymi przemocy, jak i stosującymi przemoc i we współpracy z rodziną pracują nad zaplanowaniem i realizacją stosownej pomocy oraz jej monitoringiem. Liczba Niebieskich Kart „A” wszczynających procedurę w 2018 roku sporządzonych przez przedstawicieli poszczególnych podmiotów wyniosła 15, w tym:

- jednostki organizacyjne pomocy społecznej – 2,
- policja – 13,

Liczba procedur „Niebieskich Kart” kontynuowanych z poprzednich okresów – 8. Liczba Niebieskich Kart „A”, które zostały złożone w toku trwania tej samej procedury w 2018 roku – 2. Liczba Sporządzonych Niebieskich Kart „D” przez Zespół Interdyscyplinarny w 2018 roku – 8. Liczba Sporządzonych Niebieskich Kart „C” przez Zespół Interdyscyplinarny w 2018 roku – 11. W 2018 roku Zespół Interdyscyplinarny miał 10 spotkań. Liczba zakończonych przez Zespół Interdyscyplinarny Niebieskich Kart – 16.

Zespół prowadzi też różnego rodzaju akcje profilaktyczne m.in. był współorganizatorem Szydłowieckich Dni Profilaktyki i Noworocznego Integracyjnego Spotkania dla Dzieci i Rodzin.

Ponieważ rodziny charakteryzuje wiele problemów, w ich rozwiązywaniu bierze udział również Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Szydłowcu.

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Szydłowcu w ramach swojej działalności w roku 2018 świadczyła pomoc rodzinom i mieszkańcom z gminy Szydłowiec w formie:

- prowadzenia zajęć terapeutycznych oraz konsultacji i porad w ramach Wczesnego Wspomagania Rozwoju Dziecka oraz programu rządowego „Za Życiem”,
- poradnictwa i konsultacji psychopedagogicznych, w tym pomoc w przypadkach losowych i kryzysowych, (interwencja kryzysowa),
- diagnozy psychologicznej, pedagogicznej, logopedycznej,
- warsztatów i prelekcji dla uczniów, nauczycieli i rodziców.

W ramach działalności terapeutycznej Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Szydłowcu prowadziła:

- terapie pedagogiczne, indywidualne i grupowe dla dzieci z dysfunkcjami rozwojowymi,
- psychologiczną terapię indywidualną dzieci, młodzieży i rodzin, terapie wspierające rodziców w ich funkcjach opiekuńczo-wychowawczych, zarówno w przypadku ich bezradności, jak również celem doskonalenia umiejętności rodzicielskich,
- terapię dzieci z zaburzeniami emocjonalnymi o charakterze nadpobudliwości psychoruchowej, dzieci lękowych, z fobią szkolną, z trudnościami wychowawczymi,
- zajęcia grupowe dla dzieci z różnymi deficytami rozwojowymi,
- indywidualną terapię logopedyczną ukierunkowaną na korygowanie wad wymowy i stymulowanie rozwoju kompetencji językowych,
- terapię dla uczniów jękających się,
- wspieranie rodzin w sytuacjach kryzysowych (zgon, rozwód),
- zajęcia warsztatowe z zakresu treningu umiejętności wychowawczych, wspieranie rodziców w zakresie rozwiązywania problemów związanych z funkcjonowaniem rodziny, wychowywaniem dzieci i budowaniem pozytywnych relacji między rodzicami i dziećmi oraz między rodzeństwem,
- terapię rodzin z psychoterapią,
- terapię Integracji sensorycznej,
- terapię EEG BFB,
- zajęcia w Sali Doświadczenia Świata,
- trening umiejętności społecznych,
- psychoterapię indywidualną,
- terapię resocjalizacyjną z elementami psychoterapii,
- mediacje rodzin,
- logopedyczne badanie niemowląt,
- przesiewowe badania logopedyczne dzieci w wieku przedszkolnym.

W ramach profilaktyki Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Szydłowcu prowadziła:

- działalność informacyjną i edukacyjną skierowaną również do rodziców (zebrania z rodzicami, prelekcje) wspierającą ich pracę wychowawczą i profilaktykę zachowań ryzykownych,
- poradnictwo i pomoc psychologiczną uczniom z trudnościami w kontaktach personalnych, rówieśniczych i środowiskowych,
- działania interwencyjno - mediacyjne na terenie poradni, szkół i przedszkoli,

- działania wdrażające uczniów do przestrzegania norm społecznych, wspieranie rodziców w pełnieniu ich wychowawczej roli,
- konsultacje dla rodziców i nauczycieli na terenie poradni,
- spotkania z pedagogami, psychologami szydłowieckich szkół i przedszkoli,
- Szydłowieckie Dni Profilaktyki.

Zajęcia cykliczne:

- grupa wsparcia dla rodziców dzieci objętych zajęciami Wczesnego Wspomagania Rozwoju Dziecka,
- grupa wsparcia dla pracowników socjalnych i asystentów rodzin,
- grupa wsparcia dla psychologów i pedagogów szkolnych,
- zebranie Zespołu Interdyscyplinarnego,
- grupa wsparcia dla rodzin zastępczych,
- Akademia Dojrzałego Rodzica,
- grupa wsparcia dla rodziców dzieci o specjalnych potrzebach edukacyjnych.

Liczba udzielonych porad i konsultacji przez Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną (rodzicom, mieszkańcom gminy Szydłowiec) wyniosła 820.

Instytucją działającą na polu przeciwdziałania niekorzystnym zjawiskom zachodzącym w rodzinach jest również Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii. Zagadnieniom związanym z pomocą osobom uzależnionym poświęcono przyjęty uchwałą Nr II/6/2018 Rady Miejskiej w Szydłowcu z dnia 28 listopada 2018 r. Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2019.

Problem uzależnienia dotyka rodzin i osób z różnych środowisk, o różnym statusie materialnym. Dla wielu rodzin uzależnienie jest problemem krępującym i wstydlivym, nierzadko przez wiele lat ukrywanym. Ilościowe zdiagnozowanie zjawiska uzależnienia w gminie jest trudne. W celu zarysowania ogólnego kształtu zjawiska w tym miejscu podaje się dane dotyczące pracy Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii.

Tabela nr 11. Liczba prowadzonych spraw związanych z nadużywaniem alkoholu.

Wyszczególnienie	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018
Liczba prowadzonych spraw dotyczących nadużywania alkoholu	42	46	41
Liczba spraw skierowanych do sądu o orzeczenie obowiązku leczenia odwykowego	28	20	23
Liczba pozytywnie rozpatrzonych wniosków o dofinansowanie programów profilaktycznych	26	19	24

źródło: Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii

Dzieci z rodziny z problemem alkoholowym doświadczają wielu traumatycznych przeżyć. W rodzinie alkoholowej występują często niedobory środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb, bardzo ograniczone są możliwości zaspokajania potrzeb wyższego rzędu. W rodzinie dominuje atmosfera niepokoju, napięcia, niepewności i lęku. Dzieci z rodzin dotkniętych alkoholizmem często przedwcześnie wchodzą w rolę dorosłych. Czują się inne,

gorsze od rówieśników, nierzadko doświadczają przemocy. Bardzo często doświadczenie życia w rodzinie z problemem alkoholowym pozostawia w nich piętno na całe życie.

Patologiczne realizowanie funkcji opiekuńczo-wychowawczej w rodzinach z problemem alkoholowym jest jedną z najczęstszych przyczyn pozbawiania lub ograniczania władzy rodzicielskiej oraz umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej

Wzrastają również potrzeby w zakresie prawnej ochrony dobra dzieci, o czym świadczy rosnąca liczba nadzorów kuratorskich w rodzinach. Poniższa tabela przedstawia liczbę dzieci w rodzinach objętych nadzorem kuratorów sądowych oraz liczbę spraw prowadzonych w rodzinach.

Tabela nr 12

Wyszczególnienie	Rok 2016	Rok 2017	Rok 2018
Liczba małoletnich dzieci objętych nadzorem kuratorów sądowych	5	5	6
Liczba spraw o pozbawienie, ograniczenie lub zawieszenie władzy rodzicielskiej	8	16	22
Liczba spraw karnych wśród nieletnich	20	22	25

Źródło: Sąd Rejonowy w Szydłowcu III Wydział Rodzinny i Nieletnich

Wynika z niej, że Wydział Rodzinny i Nieletnich Sądu Rejonowego w Szydłowcu w ciągu ostatnich trzech lat prowadził 46 sprawy o pozbawienie, ograniczenie lub zawieszenie władzy rodzicielskiej oraz 67 spraw karnych wobec nieletnich. Dane te potwierdzają istnienie kryzysu rodziny, szczególnie w zakresie realizacji funkcji opiekuńczo –wychowawczej oraz przemawiają za koniecznością podejmowania systemowych działań profilaktycznych i interwencyjnych na rzecz wspierania rodziny.

Instytucją zobligowaną do wspierania rodziny jest także Komenda Powiatowa Policji w Szydłowcu. Funkcjonariusze KPP w ramach działań na rzecz wspierania rodziny podejmują następujące działania:

- monitorują sytuację w rodzinach wychowujących dzieci i zagrożonych patologiami, w szczególności poza godzinami pracy innych instytucji,
- podejmują działania służące rozwiązywaniu problemów związanych z nadużywaniem alkoholu,
- podejmują działania chroniące ofiary przemocy w rodzinie w ramach tzw. Procedury „Niebieskie Karty”,
- podejmują działania z zakresu profilaktyki uzależnień (organizują szkolenia, prelekcje dla rodziców, spotkania edukacyjne dla uczniów).

Gdy dochodzi do sytuacji, w której rodzice zostają trwale lub czasowo pozbawieni praw rodzicielskich lub władza ta została ograniczona, Sąd postanawia o ustanowieniu nad dzieckiem opieki zastępczej i umieszczeniu go poza rodziną biologiczną.

Pieczą zastępczą jest sprawowana w formie rodzinnej: jako rodzina zastępcza (spokrewniona, niezawodowa, zawodowa, w tym zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego i zawodowa specjalistyczna), jako rodzinny dom dziecka oraz w formie instytucjonalnej: placówka opiekuńczo-wychowawcza, regionalna placówka opiekuńczo-

terapeutyczna oraz interwencyjny ośrodek preadopcyjny. Piecza zastępcza zapewnia realizację planu pracy z rodziną lub gdy jest to niemożliwe – dążenie do przysposobienia dziecka, przygotowanie dziecka do godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia, pokonywania trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki, nawiązywania i podtrzymywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami, w celu łagodzenia skutków doświadczania straty i separacji oraz zdobywania umiejętności społecznych, a także zaspokojenie potrzeb emocjonalnych dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych.

W związku z umieszczeniem przez sąd dzieci w rodzinach zastępczych i w rodzinnym domu dziecka, gmina ponosi odpowiednio wydatki, w wysokości:

- 1) 10% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w pierwszym roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 2) 30% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w drugim roku pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- 3) 50% wydatków na opiekę i wychowanie dziecka – w trzecim roku i następnych latach pobytu dziecka w pieczy zastępczej. W związku z powyższym każdego roku wydatki wzrastają i dlatego też należy zadbać o zwiększenie środków na pokrycie kosztów związanych z umieszczonymi dziećmi.

N dzień 31.12.2018 r. w pieczy zastępczej umieszczonych było 13 dzieci w tym:

- w rodzinach zastępczych – 12dzieci,
- placówkach opiekuńczo-wychowawczych – 1 dziecko.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Szydłowcu przy realizacji zadania współpracuje z rodzinami biologicznymi, w których dzieci zostały umieszczone w pieczy zastępczej. Działania Ośrodka polegają na dokonaniu diagnozy sytuacji rodziny i na jej podstawie sporządzeniu planu pracy z rodziną. Plan pracy jest skoordynowany z planem pomocy dziecku umieszczonemu w pieczy zastępczej. Celem współpracy tutaj Ośrodka z rodziną biologiczną jest motywowanie rodziców do utrzymywania regularnego kontaktu ze swoimi dziećmi przebywającymi w pieczy zastępczej oraz konsekwentne realizowanie założonych celów. Ponadto Ośrodek wspiera rodziny biologiczne w działaniach zmierzających do poprawy ich sytuacji, która stała się bezpośrednią przyczyną powierzenia dzieci pod opiekę rodziny zastępczej.

Kolejną formą wsparcia adresowaną do rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych jest przydzielenie asystenta rodziny.

Objęcie rodziny wsparciem asystenta rodziny następuje:

- na wniosek pracownika socjalnego – po sporządzeniu rodzinnego wywiadu środowiskowego i dokonaniu analizy sytuacji rodziny,
- na wniosek instytucji zewnętrznej (np. szkoły, poradni psychologiczno - pedagogicznej, itp.) – zgłoszenie przekazywane jest do odpowiedniego pracownika socjalnego, który na podstawie wywiadu środowiskowego ustala, czy zasadne jest objęcie rodziny wsparciem, rozeznaje także czy rodzina jest zainteresowana współpracą z asystentem. W przypadku zasadności objęcia usługą asystenta rodziny, pracownik socjalny wnioskuje o takie wsparcie do dyrektora ośrodka pomocy społecznej,

- na podstawie postanowienia sądu – asystent rodziny podejmuje działania zmierzające do poprawy sytuacji rodziny. Niepodjęcie przez rodzinę współpracy z asystentem rodziny, skutkować będzie poinformowaniem o tym fakcie sądu.

Rola asystenta rodziny polega na całościowym wspieraniu rodziny wychowującej dzieci, zagrożonej wykluczeniem społecznym poprzez zmianę stosunku osób w rodzinie do własnej sprawności, podniesienie ich samooceny, wzbudzenie wiary we własne siły, a także pomoc w wykonywaniu najprostszych czynności, składających się na proces prowadzenia gospodarstwa domowego. Nadrzędnym celem pracy asystenta rodziny jest pomoc rodzinie w zachowaniu jej integralności, przeciwdziałanie konieczności umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej, poprzez pomoc w osiągnięciu przez rodzinę podstawowego poziomu stabilności życiowej, umożliwiającej jej wychowywanie dzieci. Praca asystenta rodziny powinna wspomagać rozwój kompetencji wszystkich członków rodziny (rodziców i dzieci), czemu będzie sprzyjało indywidualne podejście do rodziny i jej problemów. Asystent rodziny nie może wyręczać rodziny w jej codziennych obowiązkach oraz załatwiać spraw za rodzinę, z wyjątkiem podejmowania działań stanowiących instruktaż. W sytuacji gdy dojdzie, mimo wszystko, do czasowego umieszczenia dzieci poza rodziną biologiczną, praca asystenta z rodziną musi być kontynuowana. Wówczas zadaniem asystenta staje się nie tylko praca z rodziną w miejscu zamieszkania, ale również współpraca z rodziną zastępczą lub koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej, odpowiedzialnym za dziecko umieszczone w instytucji sprawującej pieczę zastępczą, będącej w gestii powiatu, oraz z sądem.

W ramach realizacji ustawy i programu „Za życiem” celem oddziaływań asystenta rodziny jest lepsze funkcjonowanie kobiet w ciąży, w szczególności ciąży powikłanej oraz w sytuacji niepowodzeń położniczych, a także rodzin z niepełnosprawnym dzieckiem poprzez koordynację poradnictwa w zakresie pielęgnacji, opieki i wychowania dziecka z niepełnosprawnością oraz kwestii prawnych czy pomocy psychologicznej, rehabilitacji społecznej i zawodowej oraz świadczeń opieki zdrowotnej.

Asystent rodziny prowadzi pracę z rodziną za jej zgodą i z jej aktywnym udziałem, motywując rodzinę do aktywnego współdziałania w realizacji planu pracy z rodziną. Praca z rodziną jest prowadzona w miejscu jej zamieszkania lub w miejscu wskazanym przez rodzinę. Asystent rodziny pracuje z rodziną w oparciu o plan pracy z rodziną. Współpraca z rodziną jest długofalowa, zależna od potrzeb rodziny. W przypadku braku współpracy rodziny w realizacji planu pracy możliwe jest podjęcie decyzji o wcześniejszym zakończeniu pracy asystenta.

Liczba rodzin, z którymi jeden asystent rodziny może w tym samym czasie prowadzić pracę, jest uzależniona od stopnia trudności wykonywanych zadań, jednak nie może przekraczać 15.

Zadania asystenta rodziny określa art. 15 ust 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Główne problemy występujące w rodzinach, z którymi pracował asystent w 2018 r. to:

- problemy opiekuńczo-wychowawcze z dziećmi, brak prawidłowych relacji rodziców z dziećmi i wzorców wychowawczych, nieumiejętność radzenia sobie z niepoprawnym zachowaniem dziecka,
- samotne wychowywanie dziecka przez jednego z rodziców,
- trudności w prowadzeniu gospodarstwa domowego,

- bezrobocie dorosłych członków rodziny,
- nadużywanie alkoholu przez członków rodzin,
- konflikty i brak porozumienia w rodzinach, zaburzona komunikacja wewnątrz rodziny,
- stosowanie przemocy fizycznej i psychicznej,
- przebywanie dzieci rodzin objętych wsparciem asystenta rodziny w pieczy zastępczej.

W 2018 r. ze wsparcia asystenta rodziny skorzystało 19 rodzin. Asystenci rodziny zakończyli współpracę z 2 rodzinami. Powodem zakończenia współpracy było zaprzestanie współpracy przez 2 rodziny.

Ważnym elementem wspierania rodzin w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej jest współpraca Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szydłowcu z organizacjami pozarządowymi. Jedną z nich jest Szydłowieckie Stowarzyszenie Pomocy Osobom Najuboższym. Instytucje m in. wspólnie działają przy realizacji Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020 współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Pomocy Najbardziej Potrzebującym. Pomoc w ramach POPŻ kierowana jest do tych osób i rodzin, które z powodu niskich dochodów nie mogą zapewnić sobie lub rodzinie odpowiednich produktów żywnościowych. Żywność przekazywano nieodpłatnie osobom spełniającym kryteria kwalifikowalności do statusu osoby najbardziej potrzebującej, tj. osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej (określonej przesłankami art. 7 ustawy o pomocy społecznej), których dochód nie przekraczał 200 % kryterium dochodowego uprawniającego do korzystania z pomocy społecznej. Kwalifikację osób i rodzin przeprowadził Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Szydłowcu, który wydał wszystkim uprawnionym skierowania do otrzymania pomocy żywnościowej. Dystrybucja żywności odbyła się w 5 transzach.

W ramach Programu w okresie od listopada 2017 roku do maja 2018 roku wydano łącznie 46 233,00 kg żywności dla 900 osób (4 500 paczek) z terenu gminy Szydłowiec. W ramach działań towarzyszących z zakresu włączenia społecznego i edukacji żywieniowej PO PŻ odbyły się warsztaty ekonomiczno-żywieniowe na temat gospodarowania budżetem domowym, przygotowywania zbilansowanych posiłków, zdrowego odżywiania i niemarnowania żywności, uczestniczyło w nich łącznie 80 osób zakwalifikowanych do Programu. W listopadzie 2018 roku podpisano kolejną umowę z Radomskim Bankiem Żywności w ramach Podprogramu 2018 na okres od listopada 2018 roku do czerwca 2019 roku. Pomoc żywnościowa w ramach tej umowy trafi do 1000 osób i rodzin, które z powodu niskich dochodów nie mogą zapewnić sobie/rodzinie odpowiednich produktów spożywczych.

V. Analiza SWOT

W celu opracowania Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Szydłowiec na lata 2020–2022 dokonano analizy SWOT, która polega na posegregowaniu posiadanych informacji na cztery grupy: słabe i mocne strony oraz szanse i zagrożenia Programu. Szczegóły analizy przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela nr 13. Analiza SWOT.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none">• poparcie działań i współpraca z samorządem gminnym oraz instytucjami działającymi na rzecz rodziny,• doświadczenie, wiedza i kwalifikacje pracowników działających na rzecz rodziny,• baza instytucji wspierających rodzinę (w szczególności: policja, sąd, MOPS, PCPR, organizacje pozarządowe),• oferty sportowe i baza lokalowa,• funkcjonowanie placówek służby zdrowia oraz oświatowych na terenie gminy,• znajomość zasobów środowiska lokalnego przez pracowników MOPS,• zapewnienie kadrze MOPS szkoleń,• zatrudnianie asystenta rodziny,• funkcjonowanie Zespołu Interdyscyplinarnego działającego na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie,• dostępność usług opiekuńczych i specjalistycznych świadczonych rodzinom,• działalność na rzecz rodzin instytucji oraz placówek oświatowych,• otwartość na współpracę,• realizacja programów systemowych i profilaktycznych,• realizacja rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu”,• realizacja Karty Dużej Rodziny,• realizacja programu lojalnościowego „Mieszkasz w Szydłowcu, kupujesz w Szydłowcu”,• realizacja świadczenia jednorazowej zapomogi finansowej z tytułu urodzenia się dziecka,• budowa i modernizacja świetlic środowiskowych i miejsc spotkań na wsiach,• rozwinięta baza rekreacyjno – sportowa służąca rodzinie (np. boiska sportowe, zielone siłownie, place zabaw).	<ul style="list-style-type: none">• zbyt duży poziom bezrobocia,• zbyt duży wskaźnik ubóstwa,• wysokie koszty utrzymania rodzin,• ograniczone środki finansowe,• wzrost liczby zadań zleczanych samorządom gminnym,• brak wzorców osobowych w rodzinach dysfunkcyjnych,• bierna postawa rodziców wobec problemów występujących w rodzinie,• niska świadomość rodziców dotycząca kwestii edukacyjnych i wychowawczych,• bezradność rodziców w sprawach opiekuńczo – wychowawczych,• niewystarczająca liczba ośrodków wsparcia dziennego,• niewystarczająca liczba propozycji spędzania wolnego czasu oraz socjoterapii dla młodzieży zagrożonej,• brak dostępu do bezpłatnego poradnictwa specjalistycznego i rosnące potrzeby,• brak środków na poszerzenie oferty wsparcia rodziny,
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none">• przyjazna polityka państwa i gminy na rzecz rodzin,• spójny system wspierania rodziny,• asystent rodziny,• edukacja rodziców,• funkcjonowanie zespołów interdyscyplinarnych,• realizowanie programów profilaktycznych,• wzrost świadomości, jakie znaczenie i jaką wartość niesie za sobą rodzina,• wzrost świadomości dotyczący wiedzy na temat wypełniania funkcji opiekuńczo – wychowawczych przez rodziny,• możliwość pozyskania środków zewnętrznych,• możliwość współpracy z organizacjami pozarządowymi.	<ul style="list-style-type: none">• brak wsparcia opiekuńczo-wychowawczego dla rodziców – mniejsze szanse rozwojowe dzieci,• wzrost kosztów utrzymania rodziny,• wypalenie zawodowe pracowników,• stereotypowe myślenie przez rodziny,• zagrażające i społeczne formy spędzania wolnego czasu przez młodzież i dzieci,• zanik więzi i tradycji rodzinnych,• rozszerzenie zjawisk patologicznych (przemoc, narkomania, alkoholizm, uzależnienia),• zaniechanie obowiązków opiekuńczo – wychowawczych przez rodziców,• uzależnienie rodzin od pomocy społecznej oraz zjawisko „dziedziczenia biedy”,

	<ul style="list-style-type: none">• ograniczenie środków finansowych, w tym przeznaczonych na edukację, podnoszenie kwalifikacji przez specjalistów,• niechęć do współpracy (m.in. brak zgody na asystenta rodziny),• wzrost liczby zadań zleczanych samorządom gminnym bez zabezpieczenia środków finansowych.
--	---

VI. Zasoby

Instytucje i organizacje realizujące zadania mieszczące się w zakresie wspierania rodziny oraz inne pełniące funkcje wspierające:

- Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej,
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie,
- Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii,
- Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie,
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna,
- Placówki oświatowe,
- Komenda Powiatowa Policji,
- Sąd Rejonowy,
- Placówki służby zdrowia,
- Kuratorzy sądowi,
- Prokuratura,
- Organizacje pozarządowe.

VII. Zasady działania Programu

Program zakłada stworzenie optymalnych warunków dla poprawy jakości życia rodzin, w szczególności dzieci. Wsparcie rodziny będzie miało charakter profilaktyczny, ochronny, a rodzinie w pierwszej kolejności zostaną stworzone możliwości samodzielnego zmierzenia się ze swoimi problemami. Tylko wtedy można zwiększyć jej szanse na prawidłowe funkcjonowanie w środowisku oraz wykorzystanie własnej aktywności i wewnętrznego potencjału w celu zdobywania nowych umiejętności.

W zakresie udzielania pomocy rodzinom oraz podnoszenia świadomości społecznej Program oparty jest na zasadach wzajemnej współpracy i współdziałaniu odpowiednich służb publicznych, organizacji pozarządowych i kościołów, związków wyznaniowych, a także innych organizacji, środowisk i osób fizycznych uprawnionych lub zobowiązanych do inicjowania i realizacji zadań związanych pośrednio lub bezpośrednio z pomaganiem rodzinie oraz jawności działań organów władzy publicznej oraz podmiotów realizujących zadania publiczne w zakresie wspierania rodziny z poszanowaniem praw i godności wszystkich osób.

VIII. Zadania

Głównym założeniem Programu jest utworzenie spójnego, scentralizowanego systemu wsparcia umożliwiającego poprawę sytuacji społecznej rodzin oraz wsparcie ich w prawidłowym funkcjonowaniu poprzez realizowanie skoordynowanej polityki przez wyspecjalizowane instytucje na szczeblu lokalnym. Cele szczegółowe stanowią kontynuację działań zawartych w Gminnym Programie Wspierania Rodziny na lata 2017 – 2019: zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych rodziny, zapobieganie powstawaniu sytuacji

kryzysowych wymagających interwencji oraz rozwiązywanie już istniejących zdarzeń i sytuacji, Działania zabezpieczające, profilaktyczne działania na rzecz wspierania rodzin.

Tabela nr 14. Cele szczegółowe oraz zadania Programu.

Cele szczegółowe Programu	Zadania	Realizator
Zabezpieczenie podstawowych potrzeb bytowych rodziny	Informowanie o możliwych formach wsparcia dla rodzin z dziećmi na terenie Gminy oraz udzielanie należnych świadczeń rodzinom wychowującym dzieci zgodnie z obowiązującymi przepisami	Urząd Miejski w Szydłowiecu, MOPS w Szydłowiecu.
	Zapewnienie pomocy materialnej i rzeczowej rodzinom wymagającym wsparcia np. dodatku mieszkaniowego, świadczenia wychowawczego, świadczenia „Dobry Start”, świadczenia rodzinnego, stypendium szkolnego, zasiłku szkolnego itp.	
	Objęcie programem osłonowym w zakresie dożywiania dożywianiem wszystkich członków rodziny, w szczególności dzieci w formie gorącego posiłku (prowadzenie punktu wydawania ciepłych posiłków).	MOPS w Szydłowiecu.
	Działania aktywizujące społecznie i zawodowo na rzecz rodzin, w których członkowie rodziny pozostają bez pracy (informowanie o odbywających się kursach zawodowych, stażach, projektach, pomoc w poszukiwaniu pracy itp.)	Urząd Miejski w Szydłowiecu, PUP w Szydłowiecu, MOPS w Szydłowiecu.
	Monitorowanie sytuacji, w tym zdrowotnej dzieci z rodzin wymagających wsparcia.	MOPS w Szydłowiecu, Kurator, Pedagog, Wychowawca.
	Zapewnienie odpowiednich warunków lokalowych rodzinom wymagającym wsparcia.	Urząd Miejski w Szydłowiecu.
	Prowadzenie punktu pomocy charytatywnej (zapewnienie osobom i rodzinom niezbędnego ubrania, sprzętu gospodarstwa domowego, żywności)	MOPS w Szydłowiecu Organizacje pozarządowe
Praca z rodziną	Bieżąca diagnoza i monitoring środowisk rodzinnych wymagających pomocy i wsparcia	MOPS w Szydłowiecu.
	Poprawa funkcjonowania rodziny oraz warunków rozwoju dziecka w środowisku rodzinnym.	Urząd Miejski w Szydłowiecu, MOPS w Szydłowiecu, GKRPA, Poradnia Pedagogiczno-Psychologiczna, Placówki oświatowe, Organizacje pozarządowe.
	Praca socjalna, w oparciu o plan pracy z rodziną i kontrakt/projekt socjalny.	MOPS w Szydłowiecu.
	Zapewnienie asystenta rodziny w rodzinach.	Urząd Miejski w Szydłowiecu, MOPS w Szydłowiecu.
	Kierowanie rodzin do projektów pomocowych.	MOPS w Szydłowiecu.
	Pomoc w opiece i wychowaniu dziecka.	MOPS w Szydłowiecu, PUP w Szydłowiecu.
	Kierowanie dzieci z rodzin wymagających wsparcia na zajęcia pozaszkolne i pozalekcyjne.	MOPS w Szydłowiecu, współpraca pracowników Placówki oświatowe, organizacje pozarządowe.

	Objęcie dzieci indywidualną terapią psychologiczno – pedagogiczną.	Poradnia Pedagogiczno-Psychologiczna, Placówki oświatowe.
	Zapewnienie miejsc dla dzieci w żłobkach i przedszkolach	Urząd Miejski w Szydłowiecu, Placówki oświatowe.
	Organizacja czasu wolnego dzieci i młodzieży np. kierowanie dzieci na kolonie i obozy (w tym realizujące programy przeciwdziałania uzależnieniom), organizacja zabawy choinkowej	MOPS w Szydłowiecu, GKRPA, PCPR, Placówki oświatowe, Organizacje pozarządowe.
Zapobieganie powstawaniu sytuacji kryzysowych wymagających interwencji oraz rozwiązywanie już istniejących zdarzeń i sytuacji	Współpraca instytucji publicznych i niepublicznych w celu wzajemnej wymiany informacji i pomocy na rzecz rodzin zagrożonych kryzysem.	MOPS w Szydłowiecu, Sąd, Kurator, GKRPA, PUP, PCPR, Poradnia Pedagogiczno-Psychologiczna Placówki oświatowe, Komenda Powiatowa Policji, Organizacje pozarządowe.
	Pomoc rodzinom dotkniętym uzależnieniami w szczególności poprzez profilaktykę, edukację oraz wczesną interwencję w rodzinach zagrożonych.	GKRPA, MOPS w Szydłowiecu, Placówki oświatowe, Komenda Powiatowa Policji, Zespół interdyscyplinarny, PCPR, Poradnia Pedagogiczno-Psychologiczna Organizacje pozarządowe.
	Pomoc rodzinom dotkniętym przemocą.	Zespół interdyscyplinarny, grupy robocze, Komenda Powiatowa Policji, GKRPA, Poradnia Pedagogiczno-Psychologiczna MOPS w Szydłowiecu.
	Współfinansowanie pobytu dzieci w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych oraz zakładach opiekuńczo – leczniczych	MOPS w Szydłowiecu.
	Zabezpieczenie środków na: - zatrudnienie i podnoszenie kompetencji służb zajmujących się niesieniem pomocy rodzinom, - pobyt dziecka w pieczy zastępczej w tym w rodzinie zastępczej i placówkach opiekuńczo – wychowawczych.	Budżet państwa, Budżet gminy.
Działania zabezpieczające	Zapewnienie szczegółowej ochrony dzieciom w rodzinach zagrożonych.	Urząd Miejski w Szydłowiecu, MOPS w Szydłowiecu, GKRPA, Placówki oświatowe, Komenda Powiatowa Policji, Kurator, Sąd, Organizacje pozarządowe.

Profilaktyczne działania na rzecz wspierania rodzin	Działalność informacyjno-edukacyjna, w tym propagowania idei wolontariatu oraz innych form aktywności społecznej oraz tworzenie i realizacja programów profilaktycznych w zakresie zapobiegania niekorzystnym zjawiskom społecznym.	Urząd Miejski w Szydłowcu, MOPS w Szydłowcu, GKRPA, PCPR, PPP Placówki oświatowe, Komenda Powiatowa Policji, Organizacje pozarządowe.
--	---	---

IX. Finansowanie

Finansowanie Programu odbywać się będzie w ramach środków budżetu Gminy Szydłowiec, budżetu państwa oraz środków pozyskanych z innych źródeł.

X. Monitorowanie i ewaluacja

Koordynatorem Programu jest Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Szydłowcu, który na bieżąco będzie prowadził diagnozę celem dostosowania działań do potrzeb.

Monitoring realizacji Programu umożliwi rozpoznanie ilościowe rodzin wymagających pomocy, ocenę zaangażowania jednostek odpowiedzialnych za ich realizację, stan zaawansowania prowadzonych działań oraz zebranie informacji, które dostarczą podstaw do planowania działań profilaktycznych na lata następne oraz przesłanek do oceny ich skuteczności. Ewaluacja Programu odbywać się będzie poprzez sporządzenie sprawozdań z przeprowadzonych działań, w tym rocznego sprawozdania z realizacji zadań z zakresu wspierania rodziny wraz z przedstawionymi potrzebami związanymi z realizacją zadań i przedłożone zostanie zgodnie z art. 179 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej w terminie do dnia 31 marca każdego roku Radzie Miejskiej w Szydłowcu oraz innych sprawozdań rzeczowo – finansowych z zakresu wspierania rodziny.

XI. Zakończenie

Program zakłada tworzenie optymalnych warunków dla poprawy jakości życia rodzin z Gminy Szydłowiec. Wspieranie rodzin będzie miało charakter profilaktyczny, a rodzinie w pierwszej kolejności zostaną stworzone możliwości samodzielnego zmierzenia się ze swoimi problemami przy wykorzystaniu własnych umiejętności. Wsparcie instytucjonalne będzie zapewnione w sytuacji, gdy rodzina będzie musiała zmierzyć się z problemami, których nie jest w stanie samodzielnie rozwiązać.

Zadania wynikające z powyższego Programu realizowane będą zgodnie z zasadą pomocniczości i z uwzględnieniem podmiotowości dziecka i rodziny.